A KORMÁNY SZOCIÁLIS PROGRAMMJA

Kállay Miklós miniszterelnök május 29-én tartott nagyvonalú beszédében jelentős helyet foglalt el a szociális vonatkozású kérdések tárgyalása. Az érintett problémák közt természetesen több olyan volt, melyek a háborúokozta nehézségekkel kapcsolatosak, mint pl. a bérek és fizetések emelése, illetve a bér- és árszínvonal Összhangba hozatala, vagy a munkaerőgazdálkodás terén teendő egynémely intézkedés. Beszéde szociális érdekű részének gerince azonban az a felsorolás volt, melyben röviden a parlament elé terjeszteni kívánt törvényjavaslatok tárgyát foglalta össze, hozzátéve, hogy a felsorolt kérdésekre vonatkozó törvényelőkészítő munkálatok már folyamatban is vannak.

Meg kell állapítanunk, hogy a felsorolásból kibontakozó szociális programm meglepően igényes és messzetekintő, bár kétségtelen, hogy a hozandó törvények horderejét nem a címük, hanem a tartalmuk alapján szabad megítélni s így a tervezett reformok valódi értékéről csak azok részletesebb ismeretében tudnánk magunknak számot adni. Címszavakba tömörítve is azonban a programm sokoldalúnak látszik s a következő területeket öleli fel:

A mezőgazdasági betegségi biztosítás megszervezése és a mezőgazdasági társadalombiztosítás egyéb irányú továbbfejlesztése. A szolgálati és munkaviszony szabályainak korszerű továbbfejlesztése; az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak kamarákba szervezése; a munkaviszonyban jelentkező ellentétek békés kiegyenlítésének előmozdítása. Az állami munkaközvetítés továbbfejlesztése. A kisjövedelműek szabad idejének helyes felhasználására (pihenés, üdülés, szórakozás) irányuló gondoskodás. A tanoncügynek a gazdasági élet fejlődéséhez igazodó rendezése. A szövetkezeti jog korszerű továbbfejlesztése, különösen a termelő- és foldbérlő-szövetkezetek szabályainak megállapítása. Mező- és erdőgazdasági ingatlanokra terhelési határ megállapítása. Egyes termelési ágakban a hitelnek és a hitelezés biztonságának előmozdítása. A mezőgazdasági birtokok túlságos elaprózásának meggátlása. Gazdasági munkásházak, kis családi házak és cselédlakások építésének és javításának előmozdítása. A gyámügyi közigazgatás továbbfejlesztése; örökbefogadások előmozdítása; a sokgyermekes családok életfenntartásának további megkönnyítése. A háztartásban alkalmazottak egészségügyi és erkölcsi védelme. A házasság, a család, a magzat, a gyermek és a gondozásra szoruló hatályosabb büntetőjogi védelme. A megjavítható bűntetteseknek a dolgozó társadalomba visszavezetése (ú. n. utógondozás). Az örökösödési és az ajándékozási illeték kulcsának megállapításában a családvédelem fokozott érvényesítése. Földbirtokpolitikai törvényeink végrehajtása, stb.

E gazdag törvényhozási munkaprogramm már önmagában is eléggé érzékelteti azt a jelentőséget, melyet kormányunk a szociális problémák megoldásának tulajdonít. Törekvéseinek korszerű beállítottságára azonban az a vallomásszerű megjegyzés világít rá igazán, *mellyel* a miniszterelnök a fenti felsorolást lezárta. Nevezetesen kijelentette, hogy *vállalt munkája megkoronázásának tarianá₃ ha az Aranybulla és a Tripartitum után a magyar törvénytárba neki lenne módja a magyar szociális törvények kódexét beiktatni.*

Szépenhangzó, becsvágyó kijelentés, melyről egyelőre nem tudhatjuk, hogy az emberbarát idealizmus vagy pedig a reményeket kelteni akaró politikai eszélyesség sugalmazta-e elsősorban. A megjelölt cél mindenesetre elismerésreméltóan magas és minden fáradozást megérdemel. Kérdés azonban, hogy megvalósításának előfeltételei adva vannak-e már? A feladat megfogalmazásának patinás formája arra mutat, hogy kormányelnökünk olyan törvényalkotásokra gondolt, melyek történeti kihatásukban felérnek majd a dolgozók rendjének az „alkotmány sáncaiba« való bevonásával vagy maibb fogalmakkal fejezve ki magunkat, a munka társadalmi jogcímének alaptörvényeinkbe való foglalásával.

Azok a jogok és kötelességek, melyek a közös munka alapján felépülő társadalom minden tagját éppen a szellemi és anyagi termelésben való részvétele címén megilletik, valóban alkotmányszerű meghatározást kívánnak. De aki alkotmányt ad, annak nem szabad megfeledkeznie az alkotmány biztosítékairól sem, sőt a jelen esetben gondoskodnia kell a „munka alkotmányának" hordozóiról is. Mert az alkotmány nemcsak formula és keretalkotó szabály, hanem eleven erő, mely egy társadalmi szervezet egészét mozgatja, ahol az „egész" sima működése a „részek" arányos kiképzésén és tökéletes összehangolásán múlik.

A programmnak az alkalmazotti kamarák szervezésére vonatkozó pontja nyilván egy ilyen alkotmányhordozó testület életrehívásának kívánja egyengetni az utat. Mondanunk is felesleges, hogy erre nagy szükség van. Gazdasági és társadalmi szervezetünk életműködésének egyik sajnálatos hiányossága, hogy a termelés tényezői, «. tőke és a munka nálunk még nem folytatnak kiegyensúlyozott dialógust, sőt itt-ott beszélő viszonyban sincsenek talán. A munkásság meglévő érdekképviseletei nagyjából inkább csak az olyan serdülő ifjú szerepét töltik be, akiről a nagyok ugyan tudomást vesznek, de akinek a családi tanácsban, ha komoly ügy van szőnyegen, rendszerint még nincs szava. Igaz, hogy a dolgokba való beleszólással járó felelősségre a munkásságot nevelni is kell, de várható-e e tekintetben megnyugtató eredmény ott, ahol a felelősség vállalásának egyelőre az iskoláit sem nyitották meg. Másutt üzemi bizottságok, országos gazdasági tanácsok és az együttműködést lehetővé tevő egyéb szervek adnak módot arra, hogy a munkásság a tények pontos ismeretében alakíthassa ki magatartását olyan kérdésekben, amelyekbe az ő érdekei is szorosan bele vannak szőve. Az „alkotmányos élet" megindítása előtt tehát a termelés területén sürgősen olyan hagyományokat kellene pótolni, amelyek demokratikus beidegződésükkel leghatékonyabb biztosítékai az önkormányzati szellem egészséges érvényesülésének.

Nem sokkal különb a helyzet, ha a többé-kevésbbé közeli célul kitűzött szociális kódex munkajogi részének meglévő elemeit nézzük. Munkajogunk kiépítetlenségének kormányzatunk láthatólag tudatában V2n, hiszen programmján ott szerepel a szolgálati és munkaviszony szabályainak korszerű továbbfejlesztése is. Azonban nehezen képzelhető el, hogy megfelelő előzmény nélkül a kodifikálás munkája rögtön kielégítő sikerrel legyen megoldható. Ha az ember arra gondol, hogy nekünk még magánjogi kódexünk is csak tervezetben van, amit több évtizedes erőfeszítés után sem sikerült eddig *tető alá* hozni, akkor talán némileg indokoltnak tetszhetik az az aggodalom, hogy a munkajognak nálunk különösen kiforratlan anyagába lehet-e egy csaposra világos rendet varázsolni. Valószínűleg egészen másképp

állnánk, ha a hézagos és gyakran ellenmondó joggyakorlat mellett legalább a kollektív szerződéseknek fejlett és átfogó rendszere állna rendelkezésre, mely normális körülmények közt a munkaviszonnyal kapcsolatos jogelveknek nemcsak leggazdagabb termőtalaja, de a gyakorlatban jelentkező tendenciáknak legbiztosabb tisztázója is szokott lenni. Ilyen természetű szokásjog hiányában azonban még ki sem alakulhatott teljesen az a joganyag, aminek egy munkajogi kódexbe való beillesztését most már a viszonylagos állandóság reményével kísérelhetnek meg.

Az adott viszonyok közt tehát nem marad más hátra, mint intenzív törvényhozási részletmunkába fogni, hogy a majdan kodifikálandó szociális jogrendszer alkotó elemei idején készen álljanak. Vázolt programmjával a kormány megállapíthatólag erre az útra készül lépni s népünk munkásrétegeinek felemelkedése, valamint a tökéletesebb társadalmi egyensúly biztosítása érdekében csak a legmelegebben kívánhatjuk, hogy fáradozása minél több sikerrel járjon. Természetesen feltesszük, hogy a készülő törvényjavaslatok névsora távolról sem végleges, aminthogy az ilyesmit valóban sohasem is lehet teljesen lezártnak tekinteni.

Hogy csak két példát említsünk, igen csodálkoznánk, ha e névsorra hamarosan nem kerülne rá a kollektív szerződések felbecsülhetetlen fontosságú kérdése. Itthon ugyan sokan úgy vélik, hogy a bérmegállapító bizottságok e szerződéseket feleslegessé tették, üyen állítást azonban csak az kockáztathat meg, aki eleve lemond a kölcsönös kötelezettségek vállalásának az érdekelt felekre gyakorolt nevelő és fegyelmező hatásáról, vagy pedig fogalma sincs róla, hogy a nyugati értelemben vett kollektív szerződések a béreken felül a munkaviszonyból folyó problémáknak milyen széles területére terjeszkednek ki. Ugyancsak különösnek tartanok másfelől, ha a szociális biztonság megalapozására irányuló lázas nemzetközi előkészületek korában szociálpolitikánk felelős vezetői nem gondolnának társadalombiztosítási rendszerünknek a munkahiány esetére szóló biztosítással való kiegészítésére. E reform ellenzőinek az a kifogása ugyanis, hogy nincs rá szükség ott, ahol hivatalosan is gondoskodnak kellő mennyiségű munkaalkalomról, alig több tetszetős szofizmánál, mivel a munkaszervezési politika nem mindig vezet teljes sikerre, másrészt meg egy funkcionálisnak nevezhető munkanélküliség még válságmentes időszakokban is mindenkor és mindenütt akad.

Tóth Béla